

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDÜS ISTVÁN

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lakik Ovár. Bástyaútcza 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútcza, 15. sz. a.) küldendők.

Az iparoktatás fontosságáról.

IV.

(Befejező közlemény.)

Milyen irányban hasson az ipariskola, hogy az újabb iparos nemzedék szellemi érdekeiről kellőleg gondoskodjék? ez volt mult cikkünk végén felvetett kérdésünk.

Első kellék mindenestre az, hogy a népiskola hat osztályában elsajátítható műveltségi fokra legyen eljutva az, ki az ipariskola első osztályába fölvetetik. E tekintetben a népiskolákat szabályozó törvényt kellene csak mindig legnagyobb szigorral alkalmazni. Újabb időben a közigazgatási bizottság által támogatott tantelügyelők jobb, védettebb állásponton vannak szemben a közönyre hajló társadalommal.

De van szavunk főképen a tisztelt iparos atyákhoz. Ha gyermekeik jövője szívéükön fekszik, ne hanyagoltassák el velők a népiskolát, azon szempontból, hogy hiszen a mesterséget úgy is megtanulhatja majd, ha tud írni, olvasni, e műhelyben. Járatják gyermekeiket majd az iparos iskolába; és ez nekik elég. A ki azon eszmék menetét figyelemre méltatá, az elhiheti, hogy ily készületlen növendék az iparoktatás belterjes, termékenyítő hatását felfogni képtelen lesz.

Van szavunk a mesterekhez, kik tisztán kényelmi, sőt önző szempontból elégnék tartják, ha atyai gondjaikra bizott gyermekeket egy pár, mestérségük körébe vágó műfogsásra megtanítják, hiszen a fölszabadtás úgy is könnyű munka, aztán lássa, hogy él meg.

Mily bünös önzés, tisztán kényelemszeretetből. A gondjaira bizott gyermek, osztályának virága,

mely ha lehull, osztálya virágzása fog kimaradni. Nem vagyok én föltétlen hive a testületi, annál kevésbé az osztály-szellemnek; de igen annak, hogy egy élő lelket kincsnek tartsunk, melyet nem lehet úgy letéteményben megtartani, hűtlen kezelés büne nélkül, hogy ne növeljük benne az élő tőkét.

Milyen legyen maga az iparoktatás?

Legyen — mint mult cikkemben iparkodtam kitüntetni — az iparhatósággal, iparegyesülettel folytonos szellemi érintkezésben. Iparünnepélyek alkalmával, kiállításokon jelenjenek meg az iparos tanulók testületileg; egy-egy gyakorlott mester tartson élő szóval előadást, a kiállításon bemutatott cikkek nyilvános vitatkozás tárgyát képezzék és az iparos tanulók érettebb része a hallgató részvételtől ne legyen elzárva. Ha olykor — fájdalom igen is ritkán — egy-egy vándorlásából visszatérő tapasztalattal megrakodott iparos segéd kíván élményeiről beszélni: ne csak az önképző kört alkotó tagok, de az éretti iparos tanulók előtt is tartson előadást. Ha netalán műmintákat hozott, ha rajzai vannak: e rajzok a rajztanárral közöltessenek.

Talán legfontosabb tárgynak tekintem az iparoktatás tantárgyai közt a rajzot.

A rajztanár bir szépészeti képzettséggel. Ismeri a legszebb műidomokat, melyek bizonyos építészeti stíl kapcsában a legapróbb részleteiben is az iparos alkotásnak kifejlődtek. A góth izlés hatása még a butorzaton is megérzett. A rococo izlés sajátos idomokat juttatott érvényre. Hát még a szinek fontos szerepe egy szoba bebutorozásánál, az iparcikkeknél! Sőt már csak az által is lehetne egy-egy merész eszmét ébreszteni, vagy annak csiráját elültetni a zsendülő növendékek lelkében, ha egész melegséggel

éreztetjük azon számos érinkezésést, mely a művészet és mesterség közt fenáll. Ipolyi felhossa beszédében, hogy Storno Sopronban, Pannonhalmán, Besztercebányán a műemlékek restaurálása alkalmával azonnal szervezett magának műiskolát. Rajza, tervezetei kivételére egyszerű fogásokkal betanítja az asztalost, a kovácsot, a lakatost, faragót és festőt a megfelelő műizlésben való kivitelre, annak technikájára: hogy az iparos maga csodálja a műnek kivitelét, melyre képtelennek vélte ismeretét, tehetségét." Így tett Lippert Pozsonyban.

De a kormány sem pazarolja hiábanvalóságra a szép művészetekre szánt összeget, ha mindig egybekötné a hozatott művészek által létesített műalkotásokkal a felsőbb ipartanfolyam megnyitását. Mert bizony a művészet teremtő lelke az ihletszülte eszme; de fenntartó, biztos alapja a mesterség tökélye. A nagy művész nagy mester; a mester részben műalkotó. Az ily alkalmak milyen kedvezők arra, hogy hazánk ipartörténetének egy-egy feledékenységbe vesző emléke megmentését kössük össze az iparoktatás által a magasb iparképzéssel, mely előkészíti a talajt újabb teremtő alkotásra. Egy-egy lap hazánk fényes politikai, hadi multjából hány magyar ifju keblében gyujtja meg a nemes hazafiság tüzét: egy-egy lap hazánk ipara fényes multjából, hány ifju keblében gyujthatja meg a magasabb műalkotás olthatatlan szenvedélyét! A magasabb, vagy jobban mondva, a szabadabb művészet lelkesítő melegét közölheti a magasabb iparral, valamint a nemzeties háziipar hathat az ipar sajátos nemzeti irányára.

Hazánk ipartörténete bizonyítja, hogy az egyes monostorok körül egész iskolák fejlődtek ki, s itt csak a középkorban hiressé vált ablak festésre hívjuk föl olvasóink figyelmét. A festészetben is az egyes iskolák előkészítői voltak a nagy művészeknek. A tanítvány nagyobb a mesterénél, ez sokszor tapasztalható. Sőt — bár ezt tartozkodással állítjuk — többnyire nem a nagy mester alkot iskolát, de a nagy mester kerül ki iskolából. Az iparnál, mint ég felé, a művészet fénylő ege felé növekvő fánál a gyökér a háziipar, a lombozat a művészet. Vajjon nem köszönhet-e a törzs valamit az árnyat vető lombos tornak, vagy a nedűt adó gyökérnek? Itt van e — bár gyarló — kép által illusztrálva a háziipar és művészet viszonya a közép — az élet szükségéi számára a nagymennyiségben termelő — iparhoz.

Miért hoztuk fel ezeket? Azért, hogy kitüntessük azon valóban nehéz, de annál szebb feladatot, melyet az iparoskolánál a rajztanárnak kell betölteni. Hogy e feladat óriási nehézségekkel jár, az bizonyos. De e nélkül jó ipariskolát, mely az iparnövendékre messzibb ható, képzőbb szellemben hasson, nem képzelünk.

Épen azért ez állomáson levő egyént a viszonyokhoz képest legjobban kellene díjazni. A műpar történetét a rajzzal egybekötve mintegy éltető illusztrációképen kellene előadni. A minták előállása, egybefüggése, kölcsönös viszonya a művészettel rajzokban bemutatva a legalkalmasabb, legelevenebben ható eszköz arra, hogy a növendék lelke, magasb eszmék felé irányoztassék. A magyar ipartörténete csak önérettel, csak emelő öntudattal töltheti el az arra hangolt iparos növendéket. Az ifjuság üde hatása még az öregebbeket is arra bírja, hogy multukból egyegy mélyen rejtett, a jelen élet illúsiótól megfosztott pusztáján elfeledett vonást fölelevenítve: egy meleg hangulattal átélt órával ajándékozza meg a szegény iparos műhely magányát. Ki átélt egy ily pillanatot, az nem fogja soha átkozni azt a sorsot, mely őt e pályára, e megvetett, eszme nélküli pályára kényszeríté.

Hogy ide szükséges volna az, hogy a magyar ipar története megirassék, nevezetesebb műemlékeink magyarázatával egybekötött rajzai közkezen forogjanak: az kétségtelen. De erről gondoskodhatnék a kormány; a többit a társadalom végezheti el.

A szakértő rajztanárok felhozhatják evvel szemben, hogy a rajzolásban oly kezdetleges ügyességgel bíró növendékre nézve az ily irányban vezetett rajztanítás igen magas lesz és a kívánt hatást nem fogja előidézni. Erre az volna igénytelen nézetünk, hogy nem azért jelöltük ki a cél legtávolabb körvonalait, hogy az alsóbb iparoskolánál már e célra való törekvés kizárja azt, mi első sorban a legfontosabb: az ügyes minta-rajzolásban való pontos jártasság minél magasabb fokra fejlesztését. De felhoztuk azért, hogy rámutassunk azon szép hatáskörre, mely az ipariskola rajztanítója hatásköre. A neveléstani szempont a mindenképpel uralkodó szempont egy tanárnál; de épen azért tanít a rajztanár iparosokat, hogy a tanítványainál található anyagot idomítsa: ez anyag pedig az ipar multjában tökéletesebb műalakok által alakítható legközvetlenebb haszonnal.

Segítségére jön a rajzitanításnak a földrajz és magyar nyelv tanítás, mely utóbbit főképen az olvasó könyvek olvasására és elemzésére szorítanak. A földrajzzal ez egybe is köthető. Az olvasókönyv természetesen tartalmazhatná a találmányok történetében ragyogó nevet kivívott egyének életrajzát, a különböző műanyagok földrajzi elterjedését, előállítási módját előadó darabokat, a magyar ipartörténetéből egyes — a kedélyre közvetlenebbül ható — részleteket, főleg a munka dicsőítését példázó elbeszéléseket; a társadalmi osztályok közti válaszfaloknak a munka egyenlőséget biztosító elve előtti lehullását tárgyzó egy pár könnyen érthető elmélkedést, sőt mutatóanyagul vagy egy czéh-szabályzatot. E darabok olvasástatásával egybekötött magyarázat a mondatoknak inkább csak technikai beosztására, az írásjelek helyes használatára szorítkozzék, de annál inkább terjeszkedjék ki az olvasmányok tartalmának magyarázatára.

A számtan és mértan csak a közvetlen gyakorlati alkalmazás szempontjából volna tanítandó. Épen így az irálytan. A magasb ipartanodánál természetesen a kereskedelmi irálytan, pénzügytan, nemzetgazdaság egy pár vonása is felkarolható volna. A történetet — mintegy a rajzitanítás és földrajzoktatás kiegészítésére — hazánk ipartörténetének áttekintésére szorítanak. De mindenképp fontos és üdvös azon kölcsönhatás, melylyel az iparoktatás az iparos osztályra és emez amarra lehet és szükségképpen lennie kell. Az iparkiallitások, melyeknek rendszeresítése nagyobb városainkban nagyon szükséges volna, jelentékeny befolyással lehet arra, hogy iparos ifjainknál, ha az iparoskola képző hatása alól kijöttek, a helybeli iparos önképző-kör mintája után alkotandó önképzőköröket nagy munkásságra, még pedig nemcsak befogadó, de teremtő munkásságra ébreszthetné. A fődolog: a munkásság kedvelése, a munka becsülése, az öntevékenység kifejtése. Ha az iparos segéd látni akar, van rá fölfegyverzett szeme: szempontja, látni fog oly gazdag világot szűk műhelyéből, hogy annak korlátozó látköréből nem fog tétlen élvezetekre, politikai szalma csipelésre, malom alatti gánésoskodásra, koresmai henczegekre vágyani: de vágyik arra, hogy félre tett filéreiből elutazhassék oda, hol az ipar hazája van, nézni, látni és tapasztalni, hogy tapasztalatát hazájában érvényesítse: ez a munkás honszeretet. Hirdetnünk kell a munka dicsőségét úton útfelen és

akkor elérjük azon célt, hogy hazánk ipara Európában versenyképes, nemzet gazdasági függetlensége biztosítva, anyagi jólléte virágzó állapotban lesz. Akkor elmondhatjuk, ha mindez nemzeti aspirációk nevében és szellemében megy véghez: merészelje csak valaki bántani politikai szabadságunkat, megérzi, mit tehet egy nagy, egy gazdag nemzet. Tehát állítsunk minden felé ipariskolákat.

Hegedüs István.

Hasznos-e, helyes-e az elemi iskolás gyermekeket bizonyos szabályszerű templomba-járásra kötelezni?*)

Ezen kérdés felett közelebbről érdekes vitatkozás folyt le arra illetékes helyen. Mindenki átláthatja, hogy a kérdés nagy fontosságu, általában köznevelési, kiváltképp vallás-erkölcsi szempontból. Megérdemli azért, hogy nyilvánosság terére hozzuk s kellő világításban állítva magunk elé, kielégítő feleletet keressünk rá.

Legelsőbben tekintsük meg, hogy honnan s mi okból merülhetett fel ez a kérdés, hisz régebbi időkben kétség alá sem jött az, hogy az iskolás gyermekek, az elemiek úgy, mint a felsőbbek, kötelesek rendszeresen templomba járni; régebben iskola és templom annyira összeköttetésben állottak, hogy minden vasárnap, sőt még köznapokon is templomba menésre volt kötelezve az iskola népe? A kérdés fölmerülésére alkalmat az 1868 utáni új idő szolgáltatott. Egyfelől az, hogy községi iskolák vannak, melyekben néhol a tanító és a gyermekek nem egy vallásuak, másfelől az, hogy most többet foglalkoznak neveléstani elvekkel, s kérdésbe jött, hogy vajjon helyes-e a gyermeket olyan foglalkozásra szorítani, melyet át nem érthet, melyre hajlam lelkéből természetsszerűleg ki nem fejlődhetett még s ilyennek hitték a templomba járást is. Ezek legigazabb s egyszerűs mint hibáztatás alá nem is jöhető okai ama nagy kérdés fölmerülésének. Akár egyik, akár a másik ok álljan előtérben, elég, hogy a kérdés meg van s feleletet kér. Menjünk hát közelebb hozzá.

Mi a célja a templomba járásnak? Az, hogy

1. a gyülekezethez való tartozásunkat elismerjük;
2. együtt imádkozva, énekelve, ígét hallgatva, a közös buzgóság melegében tanuljunk, jobbuljunk, érzelemben nemesedjünk; ha sorsunk olyan, vigasztalást, megnyugvást, lelki békét nyerjünk;
3. mi magunk e szép szokást gyakorolván, másoknak példát adjunk, hogy ők is úgy cselekedjenek;

*) Átértjük és érezzük igen tisztelt munkatársunknak ama nemes törekvését, mely e cikknek motivuma volt. s habár nem is értünk mindenben egyet vele, de a tárgy fontossága miatt adjuk e cikket minden változtatás nélkül s igen örülnénk, ha e kérdés megvitatására tanfőuraink közül mások is felvették a tollat. A kérdéshez — már csak a jövő évfolyamban — magunk is hozzászólunk.

4. nyilván jelentsük ki, hogy a vasárnapot a másoktól kiváló napnak tartjuk s azt megszentelni akarjuk;

5. közös ünnepélyes egybegyűlés által a lehető legszebben fejezzük ki azt, hogy mi a jó Istent forró ragaszkodással, hálás engedelmisséggel tiszteljük, mindenekfelett szeretjük, szívünkben lelkünkben imádjuk.

A templomba járásnak valóságos céljai ezek, mint a melyek minket a Jézus evangéliumában folytatott tiszta elvekhez emelnek, a vallás-erkölcsi érületben erősítenek. Isten országa polgáiraivá, s ez úton egyszerűsmint annak terjesztőivé lenni segítenek.

Már most az a kérdés, hogy van-e az előbb felsorolt célok között olyan, mely az elemi iskolás gyermek lelki állapotával, fejlettségével összeegyeztethető, mely ahhoz természetesen talál, abból önként kinőhet s tehát ránézve termékenyítőleg hasznos lehet?

Hogy templomba járás által a gyülekezethez tartozását elismerje, a közös buzgóság melegében átváltozék, magaviseletével másoknak példát adjon, ezek a gyermek gondolkodás körén felül vannak, ezek őt nem érdeklik, ezek: lelki fejlettségével nem talál. De igen a más kettő, t. i. az, hogy az Úrnapiját a napok között kiváló napnak tartani, megszentelni szokja meg, és hogy Istent a gyülekezet ünnepélyes istentiszteletében imádni, hozzá való gyermeki ragaszkodását már most kimutatni tanulja meg. Ezeket teljesen megérti, ezek az ő lelkivilágához közel vannak, a jót és szépet természetesen kereső és szerető szíve vágyát betöltik, s így rá nézve feltétlenül s kétségkívül termékenyítő hasznos befolyásuak.

Állításom bebizonyítására felhozhatom azt, hogy a gyermek, még az 1-ső és 2-ik elemi osztályos is, ha Istentől beszélnek neki, úgy, a hogy kell arról beszélni, egész odaadással hallgatja; az olyan tárgy előtte, mely figyelmét megragadja, melyet tiszta lelke előre szeret; ha templomba menést emlegetnek neki, repeső örömmel fogadja s lelke megtelik kimagyarázhatatlan gyönyörrel, ha ott lehetett. De tudjuk, ismerjük a gyermeki lélek fejlődési menetéből is, mily korán s mily könnyen szokott megismerkedni minden gyermek az Istennel; tapasztaljuk a vallás-erkölcsi oktatás óráin, minő kiváló érdeklődéssel tanulják már a 3-dik osztályosok az Isten dolgait; mily jól esik az a jót szomszédos lelkőknek, ha hallják, hogy Isten tud az emberekről, szereti őket, gondoskodik róluk stb. Úgy kilátszik a gyermekeknek e tárgyban meleg érdeklődésök, hogy közöttük állva mintegy megelevenül lelkünkben ez ige: „az Isten valóban nem messze van tőlünk, ő benne és ő általa vagyunk, élünk, mozgunk mindnyájan“ s önkénytelenül kél fel bennünk az a gondolat, hogy a bölcs Isten maga már ily korán kezdi behinteni a tiszta Istenismeret magyát a gyermeki szívbe áldásul a jövőre nézve.

Szóval: az a célja a templombajárasnak, hogy egy kiváló napot megszenteljünk s azon napon ünnepé-

lyes gyülekezetben a jó Istent sok áldásért imádjuk, hozzá való forró szeretetünket, ragaszkodásunkat nyilvánosan kijelentsük: ez a gyermek lelki életéhez épen talál, azzal teljesen összeférő.

Ezen alapra állva, én teljes meggyőződéssel mondom, hogy a gyermeket templomba járásra kötelezni kell; mert tanítási, egész nevelési eljárásunknak nincs fontosabb ága, mint az, hogy a gyermek lelkébe az Isten imáadását, a hozzá való gyermeki hálás ragaszkodás érzését gondos kézzel, szerető figyelemmel úgy beültessük, hogy azt onnan sem zivatara, sem hősege, sem fagya az életnek ki ne pusztítsa soha. Erre segít minket egyenesen a gyermekek templomba járasa.

Demeter Sámuel.

(Folytatjuk.)

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

A „kolozsmegyei tanítótöstudületnek“ Kolozsvárt 1877. év október 30, 31 és november 1-én tartott rendes közgyűlése.

I. nap.

A gyűlés első napján úgy a helybeli, mint a vidéki tagtársak a polgári iskola helyiségében tartott előértekezletre igen szép számmal gyűltek össze. Az előértekezletet a tantestület derék alelnöke Benedek József a következő korszerű beszéddel nyitotta meg:

Uraim és tisztelt pályatársaim!

Azt mondják az idő szelleme oly hatalom, hogy azt előhaladásában visszatartóztatni, vagy épen megakadályozni egyes emberi erőnek lehetetlen. Észrevethetetlenül lopódzik be az nemcsak az emberi szívbe, hanem az ész alkotó műhelyébe is s a merre lobogtatja zászlóját, mindenütt győzedelmeskedik, mindenütt hódít.

Honnan van tehát, hogy az a több mint egy pár évtized óta működő fenséges eszme, mely népünk szellemi és anyagi javítását tűzte ki célul, mely mindnyájunknak szíven fekszik, mely mindnyájunk által pártoltatik, mégis oly bajosan fogamzik meg és hoz gyümölcsöt népünk szívében? hogy ma is a kezdeten alig van tul egy pár lépéssel? Vajjon a kert talaja-e az ok, vagy a kertész — a magvető-e vagy a mag, vagy talán az időjárás? Én azt állítom mindenik.

Fenséges eszme a népek szellemi és anyagi fejlesztését célul tűzni ki; de ezen fenséges cél elérésére oly különböző ösvények és oly óriási munká vezetnek, hogy annak elérését a néptanító működésétől várni lehetetlen. Lehetetlennek tartom, mert ha elismerem is, hogy némelykor siker kíséri ugyan a szakértő fáradozónak munkálkodását, haszon, nyereség, jutalom és becsültetés koronázza azt; de e mellett határozottan állítom azt is, hogy a legnagyobb tehetséggel és szakértelemmel folytatott munka is többnyire meddő marad, épen a kívánt munka aránytalan nagysága miatt.

Sokan azt követelik a néptanítótól, hogy ő tudjon önfeláldozó lenni. Épen ez az emberi erőt meghaladó követelés a baj, ez a legnagyobb akadály az előhaladásban, mert a társadalomnak nem szabad az önfeláldozást csak egy osztály kötelességévé tenni. E visszacsúszás lenne azon kor felé, melyben az egyesek úgy, mint az államok, csak egy osztály, a rabszolgák által tétettek maguknak szolgálatot.

Jól tudom én azt, miszerint nem szabad, hogy az akadályok visszajeszszék a tanítót a hasznosnak ismert ügy megvalósításától; és hogy buzgó akarattal és kitartással sokat lehet győzni. De kérдем: honnan vegyük mi néptanítók, kiknek nagy része most is három, négy, sőt némelyik hat embernek megfelelő kötelességet teljesítünk, az időt, a képességet és az erőt a mostani kor követelményeinek végrehajtására? . . .

Én azt állítom, hogy a mely tanító a törvény által a népiskolák számára kiszabott tantárgyak lelkiismeretes elsajátítása, el- és megtanítása mellett lehetségesnek és képesnek állítja magát arra, hogy ő a méhézet, gyümölcsészet, szőlőszet, festészet, zenészet, gépészet, fonászat, faragászat, gazdászat, s nem tudom még minő — az újabb idő által feltalált — szakokban, melyek közül némelyiknek az elsajátítása és sikerteljes tanítása külön-külön, egy-egy emberi erőt és így külön tanítót követel, oly alapos ismereteket szerez, hogy azoknak tanítása által a nép szellemi és anyagi javulását eszközölni és így a jelen uralkodó korszellem követelésének is megfelelni képes: az ily tanító szavaiba és munkásságába bizni nem lehet, mert az ilyen tanító az előhaladás és fölvilágosodás szellemét a képzelet szárnyaira bocsátotta; az ilyennek agyába mindig csak a szemfényvesztésnek ezer, meg ezer nemei forognak. Az ilyenek nem gondolják meg, hogy az isteni tanítónak a legkitünőbb tanítványa Pál is kénytelen volt így nyilatkozni magáról: „Rész szerint van bennünk az ismeret, rész szerint a profétálás.“

Nem érzem ugyan magam hivatottnak bíró lenni és nem is akarok azon tiszteletre méltó és magas állásu férfiak érdemeiből levonni, kik a legtisztább lelkesültséggel az iskolák előhaladásán munkálnak; de még is úgy tetszik nekem, miszerint intézkedéseik nagy részéből az tűnik ki, hogy ők vagy nem ismerik a népiskolák tulajdonképeni rendeltetését, vagy működéseikben az elfogultság és önhietség vezérli őket; mert nem találok más alapot annak kimagyarázására, hogy ily fontos ügyben való intézkedéseknél, milyen a népiskola munkássági köre, miért mellőzik a szakértők nézeteit? miért nem kérdik és miért nem hallgatják ki azok véleményét is? Meggyőződésem, hogy a szakértők kihallgatása által a legmagasabb állásu ember sem veszít semmit méltóságából, de azok mellőzésével bünt követel a tanítók, a nevelésügy és a nemzet ellen.

A mondottakból kifolyólag, minthogy minden korak meg vannak saját erényei, de meg vannak saját

bünei is, nem tehetem, hogy a néptanító munkásságát szembe ne állítsam a mostani kor követeléseivel s ki ne mondjam: hogy a jó tanítónak s különösen a tanítóttestületeknek kötelességök az idő szellemét nemcsak előmozdítani és felhasználni, hanem mérsékelni is.

De nehogy félreértsenek uraim, mert valódi tanítónak én is csak azt tartom, ki kötelességeinek lelkiismeretes teljesítése által, a szellemi javak mellett az anyagi hasznok megszerzését is elősegíti.

Én csak azt akarom mondani, hogy a néptanítónak, ha ő feladatát tökéletesen be akarja tölteni, legfőbb és egyetlen teendője az ész, a szív és az akaratot, ezt az egymástól elválhatatlan szentháromságot fejleszteni, nemesíteni és tettekre buzdítani, hogy az eszme és érzelem egyszersmint tetté váljék, hogy a mi jót tud és érez az ember, az az életben tettekben nyilvánuljon. Ha a néptanító ezt megtette, akkor ő kitünően teljesítette feladatát s ennél többet várni tőle nem lehet. Ekkor ő a nép szellemi és anyagi javítását előmozdította, mert épen az ész és szív miveltsége feltétlen alapja amannak.

Nem az ellen emeltem fel igénytelen szavamat, hogy azok a különböző eszközök, melyek a nép anyagi javulását közvetlen elősegítik a népiskolákban ne taníttassanak, jöllehet meg vagyok győződve, hogy azok közül némelyiknek a néptanító által való tanítása a népiskolákban a törvény által kiszabott tárgyakban való előhaladás rovására történnek; nem, én csak azt akarom mondani, hogy a tantestületeknek, mint szakférfiakból álló egyleteknek kötelességök volna megismertetni a felsőbbekkel úgy, mint az alsóbbakkal, hogy egy emberi erő mire képes s mit végezhet egy néptanító sikerrel és mit nem. Ki kell mondani a felsőséggel szemben, hogy követeléseikkel a népiskolák feladatán messze tulmentek; hogy a nép szellemi és anyagi fejlődése a cél és eszközök téves alkalmazása miatt silylik. Ki kell mondani, hogy a tanítók egy része mostani állásukban inkább, mint valaha, a közművelődés mártyrjai, a nélkül, hogy a rájuk bízott kötelességeknek megfelelhetnének. Én kimondom és ki kell mondani, mert a tapasztalás bizonyítja, hogy a tanítók közül némelyek azért fogadják örömmel és azért dicsőítik a jelen áramlatot, mert meg vannak győződve, hogy mennél több teendőt biznak rájuk és mennél többet követelnek tőlük, ők annál kevesebbet fognak tenni iskolájukban és annál nagyobb képmutatók lehetnek. De egyszersmint azt is ki kell mutatni, hogy ezen semmi körülmények között nem helyeselhető és a tanítói méltóságot lealacsonyító tettek, a tanítók, a rájuk halmozott teendők sokasága és a mostoha anyagi körülmények által kényszerítve is vannak. Ki kell mondani, hogy ezeken a körülményeken segíteni kell, nem a tanítók kedvéért, hanem a nevelésügyért, mert itt nem az egyesek jólléte, hanem ezerek boldogítása forog fenn.

Tudom tisztelt pályatársaim, hogy igénytelen szavaim, ha ugyan értesülnek azokról, megbotránkozást

Ezekután egyletünk tagjai és több más tanügybarát Sárdi József kollegánk vendégszerető házához gyűltek össze társas vacsorára, hol, mint kiknek szénájuk jó rendben van, fesztelen töltöttünk el egy pár órát.

Nyárádi Lajos.

Az udvarhelymegyei tanítótestület közgyűlése

ez évben Székely-Kereszturon tartatott meg okt. 30. és 31-ikén. Első napon Felméri Mózes torna-tanítását szemléltük meg. Erre a segélyegylet gyűlése következett Bedő Dénes elnök vezetése alatt. A pénztárnoki számadásból arról értesülünk, hogy ez alap jelenleg 1200 frton felüli tőkével bír, melyet az alapító Rafaj Károly ez alkalommal ismét 100 frt adománnyal nevelt. Kiosztatott a helyszínen 9 egyleti tanítónak 90 frt. Ez már a 3-dik ilyen mérvű segélyezés, minek hasonló ismétlődése jövőre biztosítottnak tekinthető. E segélyalap egyik legszebb gyümölcse tanítótestületi működésünknek és a tanítói kart mély hálára kötelezi az alapító iránt. Estve az egylet javára táncmulatsággal egybekötött hangverseny volt, mely mintegy 40 frt tiszta jövedelmet hozott be s a tanítókon kívül a helybeli összes intelligencia által látogatott volt.

Második napon a főgyűlés következett. Kozma Ferenc elnöki megnyitója egy programbeszéd volt a tanítótestületek jelentősége és munkásságára nézve. Hetey Gábor titkári jelentése örvendetes előhaladást mutat a fiókkörök működésében. Molnár Károly, udvarhelyi reáliskolai tanár a természetrajz tanítási módszeréről tartott egy igen tanulságos felolvasást, mely az egylet évkönyvében fog megjelenni. Kniszbek Alajos, Veres Sándor, Bedő Dénes, Katona Sándor több új kézikönyvet ismertettek, mely ismertetések hasznos útmutatást nyújtottak nemcsak a tankönyvekre, de általában az illető tantárgyak módszerére nézve is.

Ezekután a pénztári, könyvtári, anyakönyv stb. belső ügykezelésre nézve hozattak megállapodások. Évkönyv kiadása határozatott el. Pályázat hirdettetik Udvarhelymegye földrajzának a megírására — Székely-Keresztur központtal (honisme). Pályadíj 100 frt lesz. A szilágymegyei tanítótestület körözüvénye az egyletek levelezésének bélyegmentessége tárgyában pártoltatott s hasonló felirat határozatott. Végül egy kedélyes közebéd következett, melyet a toasztok hosszú sora fűszerezett. Az elnök által Trefort közoktatási miniszterre mondottról a miniszter ur távirati uton értesítettett és üdvözöltetett. Jelen volt Sándor Mózes tanfelügyelő s mintegy 70 tanító. Ezenkívül sok tanügybarát.

Krónikás.

IRODALOM.

1. Szerkesztőségünkbe beküldött következő művekre hívjuk fel olvasóink szives figyelmét:

a) Számvetési gyakorlókönyv a népiskolák II. osztálya számára. Irta Sente József ny. r. tanár a budapesti II. kerületi állami tanítónő-képezdében. I. rész. Az átdolgozási és fordítási jog fentartatik. Budapest 1877. pesti könyvnyomda-részvény-társaság. (Hold utca 4 sz.) Ára keménykötésben 30 kr.

b) Utmutatás az elemi számvetés természetszerű tanításában, népiskolai tanítók és képezdei tanulók számára. Irta Sente József ny. r. tanár a budapesti II. kerületi állami tanító-képezdében. I. rész és második tanfolyam. Ára 1 frt 50 kr. Budapest 1877. pesti könyvnyomda-részvény-társaság. (Hold utca 4 sz.)

II. Felhívás „Neveléstudomány” című, 130 nagy ivnyi munkám 3-dik kiadásának f. évi november 10-ig eszközölhető megrendelésére. A kiadásra csak úgy vállalkozom, ha a megrendelők száma egészen biztosítja a költségeket. A mű ára 8, bolti ára 10 frt, Tizre egy tiszteletpéldánnyal szolgálók. A példányokat utánvét mellett bérmentetlenül küldöm meg. Budapesten 1877. évi október 10-én. Garamszeghi Lubrich Ágost, m. k. egyetemi r. tanár. (Alduna sor 9 sz.)

III. Huszár Imre jó nevű journalistánk f. é. nov. 15-én „Budapest” című képes politikai lapot indit meg. Megjelenik mindennap egy harci vagy más képpel illusztrálva, legujabb táviratokkal aharetérről. Előfizetési ára: Budapesten házhoz hordva vagy vidéken bérmentesen negyedévre 3 frt. félévre 6 frt., egész évre 12 frt. Az előfizetési pénzek a „Budapest” kiadó hivatalába, Budapest megyeháztér 9 sz. alá címzendők. Ajánljuk olvasóink szives figyelmébe.

IV. Dr. Erődi Béla egy „Gyakorlati török nyelvtan”-t fog még e hó folytán kiadni. Megrendelési ár 1 frt, a bolti ár drágább lesz. A megrendelések Grimm és Horovitz könyvkereskedésébe intézendők. (Budapest IV. Ferenciek tere 2 sz.)

VEGYESEK.

Lapunk t. pártolói közül annak díjával még igen számosan vannak hátrálékban; tiszteletteljes bizalommal kérjük fel tehát az illetőket, sziveskedjenek hátrálékban levő díjaikat kiadó hivatalunkba beküldeni.

— Necrolog. Szilágyi Károlina a dálnoki gyermekkert igazgatónöje, nov. 4-én élete 26-ik évében meghalt. Az elhunytban egy kötelességét hiven teljesítő pályatársat vesztettünk el.

— Központi választmányunk f. é. november 10-én tartott ülésén a szakbizottságok megalakulván, a nevelésügyi bizottság minden kedden d. u. 6—8 óráig, — a könyvbíráló bizottság minden hónap első szerdáján szintén 6—8 óráig tartja üléseit a Fröbel intézet helyiségében. E bizottsági ülések teljesen nyilvánosak s arra egyletünk minden tagja s általában a tanügybarátok tisztelettel meghivatnak.

— Hibaigazítás. Lapunk mult száma okt. 30-iki kellel szedetett nov. 1 helyett; kérjük e vétség utólagos helyreigazítását.

— Schwicker könyvgyártónak körmire koppintott a „Kelet.” E tárgyra még visszatérünk.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

K. F. Kereszturon. Köszönjük a küldeményt s közölni fogjuk, ha lehet, még ez évfolyamban, de ha nem szoríthatjuk be, a januári számban adjuk. G. I. K. Szt.-Királyt: A cikket tárgya és irányánál fogva, legfeljebb csak a jövő évfolyamban adhatjuk. Az ígért tanulmányra több szükségem volna, s annak hamarabb is szoríthatnék helyet; kérem elküldeni. T. G. Déván: Az ígért szép szó . . . Dolinai Gy. szerkesztő urnak Budapest: Sziveskedjen lapunk 15 számát megtekinteni! . . .